

Секція: Педагогические науки

Ястремська Світлана Олександрівна

кандидат біологічних наук

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет

імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»

м. Тернопіль, Україна

**АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО РЯДУ «КОУЧ», «МЕНТОР»,
«ТЮТОР», «ФАСИЛІТАТОР», «ЕДВАЙЗЕР» В КОНТЕКСТІ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ**

Термінологія є найбільш динамічною сферою лексики, оскільки термін не є особливим типом лексичних одиниць, а лише функцією, видом її вживання. Це зумовлює проблему *узувальної полісемії* (множинності застосування), коли науковці позначають одним терміном різні по суті поняття. Ця проблема в сфері педагогічної науки посилюється на тлі процесів глобалізації та модернізації освітнього простору. Сучасні процеси гуманізації і гуманітаризації породжують інноваційні форми організації освітньої діяльності. Оскільки значна кількість методичних новацій у сучасній вищій освіті приходять в Україну із західних культур, то і понятійний апарат, який слугує для позначення відповідних освітніх реалій, виникає спершу в іншомовному варіанті, й тільки потім набуває український еквівалент. Звідси й поява у вітчизняній педагогіці значної кількості запозичених термінів.

Західна система освіти раніше почала використовувати підхід, зорієнтований на студента (*learner-centered approach*), тому й новітні функціональні ролі викладача, що розвиваються у сучасній освіті на початку ХХІ століття, стали позначатись англomовними запозиченнями. Тому об'єктом дослідження у статті є термінологічний ряд запозичених

синонімів сфери дистанційної освіти, що представлений термінами *коуч*, *ментор*, *тьютор*, *фасилітатор*, *едвайзер/едвайзор*.

У сучасному міжнародному розумінні «*коуч*» – це фахівець, який сприяє успішному досягненню певної мети (шляхом вибору мети, розробки маршруту, вивчення можливих ризиків, складання плану, оцінювання наявних ресурсів), отриманню позитивно сформованих результатів у діяльності. У груповій роботі професійна роль коуча полягає в допомозі учасникам команди працювати більш ефективно. Основними ознаками хорошої роботи коуча є відсутність готових порад і рішень, партнерські взаємини з клієнтом, здатність надихнути його на самостійний вибір дій, досягнення гарантованого результату.

Ментор (від лат. Mentos – намір, мета; mon-i-tor – наставник) – керівник, учитель, наставник, невідступний наглядач. «Менторство» передбачає відносини наставництва між людиною, в якій відсутній досвід у певній сфері, та досвідченим фахівцем. В освіті менторство розуміється як дидактичні, особистісні довготривалі взаємини між досвідченим наставником і студентом-новачком, які дозволяють останньому розвиватися професійно, академічно або особистісно [4]. Характер цих відносин може бути різним.

Тьютор (англ. Tutor від лат. Tueor – спостерігаю, піклуюся) – особливого типу викладач, який грає роль консультанта, наставника, організатора самостійної діяльності студентів з освоєння змісту курсу й особистісно-професійного розвитку. Змістовно цей термін поєднав у собі елементи з різних сфер діяльності: викладання, консалтинг, тренінги, коучинг, наставництво [1, с. 11]. Однак соціальний статус тьютора в дистанційному навчанні дає змогу проявитися новим аспектам його діяльності. Так, на думку В. Пьяніна, тьютором є така позиція викладача, яка супроводжує, підтримує процес самоосвіти, індивідуальний освітній пошук, здійснюючи підтримку розробки й реалізації індивідуальних освітніх проектів та програм [3, с. 5]. Тобто тьютор є консультантом

студента, який працює за принципом індивідуалізації та супроводжує побудову і реалізацію індивідуальної освітньої програми. У своїй діяльності тьютор виконує такі функції: проектувальна, організаційна, інформаційно-консультаційна, аналітична, рефлексивна, однак у дистанційному навчанні його основною функцією є створення і проектування інформаційного освітнього середовища.

Едвайзер/едвайзор (advisor) – це викладач, який виконує функції академічного наставника студента, який навчається за певною спеціальністю. Едвайзер надає допомогу студенту у виборі траєкторії навчання (формуванні індивідуального навчального плану) й освоєнні освітньої програми; представляє академічні інтереси студентів і бере участь у підготовці всіх необхідних інформаційних матеріалів щодо організації навчального процесу [6]. Досвідчений едвайзер поєднує риси радника, керівника, просвітителя і ментора, водночас жоден із термінів окремо не вичерпує його ролі в повній мірі. У сучасній освітній практиці основними функціями едвайзера є допомога студентам в особистісному зростанню, розробці контенту навчальних програм, підтримці традицій студентської культури конкретного університету.

Фасилітатор (англ. Facilitator, від лат. Facilis – легкий, зручний) – це фахівець, який забезпечує успішну групову комунікацію. Забезпечуючи дотримання правил зустрічі, її процедури та регламенту, фасилітатор дає змогу сконцентруватися на її цілі та змісті. Фасилітатор допомагає групі зрозуміти спільну мету і підтримує позитивну групову динаміку, полегшуючи процес комунікації, роблячи його комфортним. Функції фасилітації реалізуються в різних моделях дистанційної освіти (наприклад, створюють психолого-педагогічні умови для саморозвитку, осмисленого засвоєння основ професійної діяльності та розвитку професійної свідомості майбутніх фахівців). Найчастіше цей термін використовується щодо роботи з off-line групами, однак в сучасних умовах методи фасилітації ефективно адаптуються і для on-line середовища. Саме тому

термін «фасилітатор» часто змішують з терміном «модератор», тому важливо розмежувати зміст цих понять:

- 1) модератор стежить за виконанням встановлених правил і норм, а фасилітатор допомагає учасникам групи знайти шлях вирішення завдання;
- 2) модератор не відстежує змісту, що формується з позицій відповідності завдання, яке розв'язується. Тоді як основне завдання фасилітатора – підвищити ефективність роботи групи, яка виявляється на рівні якості контенту, що надходить [5].

Таким чином, вживання зазначених термінів для системи дистанційної освіти є досить специфічним та залежить від конкретного професійного контексту. Чіткої межі їхнього застосування не існує у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах. Досить часто одне поняття визначається за допомогою інших. Наприклад, тьютор – це фасилітатор, основне завдання якого полягає у сприянні студенту у виборі індивідуальної освітньої траєкторії [5].

Припускаємо, що основна причина непорядкованості у використанні цих досить синонімічних термінів полягає в тому, що всі вони знаходяться в полі більш широкого англomовного поняття «guidance», від guide – вести, керувати, спрямовувати студентів за обраною освітньою траєкторією задля особистісного зростання й академічних успіхів [2, с. 343]. Зазначені освітні механізми характерні для гуманістичного підходу, де авторитарна роль викладача замінюється більш м'яким наставництвом, керівництвом. Широке коло педагогічних функцій, що співвідносяться з різними можливими формами допомоги студенту, ускладнює теоретичне розмежування термінів.

Отже, деякі терміни є більш обмеженими (*ментор*, *едвайзер/едвайзор*). Поняття *тьютор* (наставник, професіонал, який відповідає за академічну успішність студента), знаходить дещо ширше розповсюдження у межах всіх формальних рівнів освіти. Терміни *коуч* та

фасилітатор за своїми функціями належать до неформальної освіти. До того ж поняття *коуч* передбачає надання платних послуг. Термінологічний ряд: *ментор, тьютор, едвайзер/едвайзор, коуч, фасилітатор* не завжди піддається однозначному тлумаченню. Важливо розуміти, що зазначені терміни є достатньо специфічними і не можуть використовуватись поза конкретним контекстом.

Література

1. Іващенко М. В. Формування готовності студентів вищих навчальних закладів до діяльності тьютора : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. В. Іващенко. – Х., 2011. – 20 с.
2. Лелека Т. О. Функціонування англоамериканських запозичень-синонімів сфери безперервної освіти в українській мові початку ХХІ століття / Т. О. Лелека // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. – 2015. – Вип. 58. – С. 341–344.
3. Пьянин В. С. Функция тьютора в контексте психолого-педагогического сопровождения студентов / В. С. Пьянин // Среднее профессиональное образование. – 2009. – № 3. – С. 4–6.
4. Mentoring and Coaching for Professionals : A study of the research evidence [Електронний ресурс]. – 2008. – URL : www.nfer.ac.uk/nfer/publications
5. Qualities of the tutor/facilitator in problem-based learning [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.google.ru/#newwindow=1&q=tutor+is+a+facilitator>
6. Teachers-As-Advisors – Georgia Standards [Електронний ресурс]. – URL : <https://www.georgiastandards.org/>